

8. Діордіца І.В. Актуальні питання забезпечення державної безпеки України крізь призму муніципальної та освітньої реформи у воєнний та післявоєнний час. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 340-343. URL : <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=167>

Яковець Анастасія Юрїївна,

курсант навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ

Лапка Оксана Ярославівна,

доцент кафедри теорії, історії та філософії права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОТИДІЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ФЕЙКОВИМ НОВИНАМ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

Сучасне інформаційне середовище характеризується високою динамікою, доступністю комунікаційних технологій і надзвичайною вразливістю до зовнішніх та внутрішніх деструктивних впливів. В умовах гібридних загроз і повномасштабної війни проти України актуалізується проблема захисту інформаційного простору держави. Однією з найнебезпечніших форм інформаційного впливу є дезінформація та фейкові новини, які у період надзвичайних правових режимів стають засобом інформаційної війни, дестабілізації суспільства та підриву державного суверенітету.

У період надзвичайних правових режимів дезінформація є не просто спотворенням інформації, а свідомим впливом на масову свідомість, що має на меті розхитування суспільної стабільності, поширення паніки, зниження довіри до державних інституцій та легітимності органів влади. Вона виступає як складова гібридної агресії, що поєднує у собі інформаційно-психологічні, правові та технологічні загрози [1, с. 105]. Фейкові новини, як окремий вид дезінформації, виступають засобом маніпулювання масовою свідомістю, підриву довіри до органів державної влади та дестабілізації демократичних інституцій.

У правовому аспекті дезінформація розглядається як явище, що прямо порушує принципи відкритості, об'єктивності та достовірності інформації, закладені у Конституції України (ст. 34) та інших нормативно-правових актах [2].

Протидія дезінформації у період надзвичайного правового режиму може кваліфікуватися як посягання на національну безпеку, громадський порядок або права й свободи інших осіб, тому вона здійснюється та регулюється у певних напрямках:

➤ *нормативно-правове регулювання* – під час якого держава вводить спеціальні законодавчі обмеження (уточнення) щодо поширення інформації. Наприклад, у 2022 році до Кримінального кодексу України внесено зміни, що стосуються відповідальності за поширення неправдивої інформації про діяльність Збройних Сил України. Зокрема, стаття 114-2 передбачає кримінальне покарання за свідоме поширення фейкових відомостей, що можуть зашкодити обороноздатності держави [3].

➤ *адміністративно-примусові заходи* – характеризуються тим, що органи державної влади, в межах наданих повноважень, мають право вживати адміністративно-примусових заходів, зокрема: обмеження доступу до окремих вебресурсів, припинення діяльності засобів масової інформації, які поширюють недостовірну або деструктивну інформацію, а також притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності. Так, наприклад, згідно зі статтею 173-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, громадяни, які свідомо поширюють неправдиві чутки, можуть бути притягнуті до відповідальності у формі штрафів або арешту [4].

➤ *інформаційна просвіта та контрпропаганда* – є одним із ключових напрямів протидії дезінформації в умовах надзвичайних правових режимів, направлена на формування критичного мислення громадян та підвищення рівня їхньої медіаграмотності [5, с. 13]. Це дозволяє населенню самостійно розпізнавати маніпулятивні повідомлення, фейкові новини й упереджену інформацію. Даний підхід сприяє запобіганню паніці й соціальній дестабілізації, які можуть виникати внаслідок поширення недостовірної інформації.

➤ *інституційна протидія* – важливу роль відіграють спеціалізовані органи державної влади. Зокрема:

– Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки та оборони України. Цей орган здійснює оперативний моніторинг інформаційного простору, виявлення фейків та їх публічне спростування. Центр також проводить просвітницькі кампанії, формує рекомендації для органів влади та взаємодіє з міжнародними партнерами у сфері інформаційної безпеки;

– Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації. Виконує функції у сфері кіберзахисту, охорони критичної інформаційної інфраструктури, виявлення кіберзагроз, пов'язаних із розповсюдженням дезінформації.

– Міністерство оборони, СБУ, Національна поліція. В умовах воєнного часу правоохоронні органи отримують розширені повноваження щодо виявлення, документування та запобігання деструктивним інформаційним впливам.

➤ *міжнародне співробітництво*. Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами у сфері запровадження стандартів кібербезпеки, моніторингу дезінформації, обміну інформацією щодо інформаційних операцій, що мають ознаки ворожих впливів.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що протидія дезінформації в умовах надзвичайних правових режимів є одним із пріоритетів державної політики у сфері національної безпеки. Вона охоплює комплекс заходів — від

кримінального та адміністративного переслідування до інституційного реагування, міжнародної співпраці та превентивної просвіти населення.

Забезпечення інформаційної безпеки потребує балансу між захистом національних інтересів і збереженням фундаментальних прав людини, включаючи свободу слова та доступ до правдивої інформації. Ефективна політика протидії фейкам має ґрунтуватися на принципах правової держави, відкритості та відповідальності.

Список використаних джерел

1. Рудник Л.І. Дезінформація як прояв порушення права на доступ до інформації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Т. 31, № 3. С. 103-118. URL: [https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31\(3\)_2024-103-118.pdf](https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31(3)_2024-103-118.pdf) (дата звернення 29.04.2025)

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 29.04.2025)

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 29.04.2025)

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 80731-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#top> (дата звернення 29.04.2025)

5. Інформаційна безпека держави: конспект лекцій. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2022. 133 с.